

Motion till riksdagen 2025/26:4104

av Birger Lahti m.fl. (V)

med anledning av prop. 2025/26:239 Vindkraft i kommuner

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda en modell där 5 öre per producerad kilowattimme går till kommunerna via energiskatten och där intäkterna fördelas enligt modellen 70 procent till kommunen och 30 procent till regionen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagförslaget bör förtydligas så att det tar hänsyn till antalet lägenheter i en fastighet och reglerar hur de boende bör ersättas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vindkraftsersättningen till närboende bör hanteras av en myndighet, i ett centraliserat system, i enlighet med det som föreslås i betänkandet Värdet av vinden – Kompensation, incitament och planering för en hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18) och tillkännager detta för regeringen.

1 Bakgrund

I början av 2022 tillsatte den dåvarande regeringen en utredning som skulle föreslå hur kommuners incitament att medverka till utbyggnad av vindkraft kan stärkas. När Tidö-regeringen sedan tillträdde under hösten skickades det snabbt ut ett tilläggsdirektiv: utredaren skulle inte längre bedöma om förslagets finansiering bör ske via statliga medel. Incitamentsutredningen fick nu bara titta på förslag som kan finansieras av vindkraftsbolagen.

I sitt slutbetänkande Värdet av vinden – Kompensation, incitament och planering för en hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18) konstaterar utredningen att tillräckliga incitament bara kan uppnås genom att vindkraften ger kommunen en intäkt. En sådan intäkt kan bara ges genom statlig finansiering eller beskattning, och utredningen rekommenderar därför att Regeringskansliet skyndsamt bereder frågan vidare.

I september 2024 aviserade regeringen i sin budgetproposition att det skulle införas statligt stöd till kommuner som påverkas av vindkraftsetableringar. Ersättningen skulle motsvara vindkraftsanläggningarnas fastighetsskatt. Men det tog lång tid innan det beslutades om någon faktisk utbetalning – ända fram till februari 2026. Under tiden levde kommunerna i ovisshet, och osäkerheten kring om och hur ersättningen skulle komma bidrog till att i princip alla vindkraftsprojekt stoppades under 2025. Under våren 2026 betalades äntligen medel för 2025 och 2026 ut till berörda kommuner – men regeringen håller ändå inte riktigt vad man har lovat. Ersättningen för 2026 motsvarar fortfarande inte fastighetsskatten fullt ut. Green Power Sweden bedömer att det saknas 85 miljoner kronor.

I den här propositionen bedömer regeringen att det krävs en långsiktig ersättning till kommuner med vindkraft för att öka kommunernas incitament att säga ja till ny vindkraft samt kompensera de kommuner som redan har tillåtit att vindkraftverk byggs. Samtidigt föreslås inga lagförslag för att säkra en långsiktig lösning och finansiering, utan regeringen skriver att man har för ”avsikt” att möjliggöra utbetalning av medel som beräknas för kommande budgetår.

Parallellt med rekommendationen om att utreda statligt stöd till kommuner föreslår även incitamentsutredningen en intäktsdelning för närboende. I den här propositionen föreslår regeringen en ny lag om intäktsdelning från vindkraftsanläggningar. Förslaget innebär att närboende till vindkraftsanläggningar ges rätt till ersättning. Ersättningen kan som mest uppgå till 2 procent av vindkraftsanläggningens årliga intäkter. Vindkraftsbolagen ska betala ut ersättningen till bostadsägare vars bostäder ligger inom nio vindkraftshöjder från ett vindkraftverk, dvs. inom ca 2 km. Ju närmare bostaden vindkraftverket ligger, desto högre föreslås ersättningen vara.

2 Motivering

Sverige behöver en kraftfull utbyggnad av vindkraften för att klara omställningen och elektrifiera fler delar av samhället. Det är därför beklagligt att vindkraftsutbyggnaden i princip stannat av helt under nuvarande mandatperiod, och Vänsterpartiet ser kritiskt på att regeringens respons har varit fördröjd. Det behövs nu kraftiga åtgärder för att skapa incitament för kommuner att säga ja till ny vindkraft och samtidigt kompensera de kommuner som redan försörjer Sverige med vindkraftsproducerad el. Vänsterpartiet tror att en ersättning till de närboende kan vara en del av lösningen men delar incitamentsutredningens uppfattning om att det som är allra mest centralt är att kommunen får en rimlig ersättning. I dag produceras t.ex. nästan 60 procent av Sveriges el från vindkraft i Norrland, men återinvesteringarna uteblir. Norrlänningarna lämnas med sviktande service, dåligt skött infrastruktur och utflyttning. Det räcker därför inte enbart med ersättning till närboende och tillfälliga budgetsatsningar. Vi måste lagstifta om en systemändring.

Nedan följer en redogörelse för vårt förslag om hur staten kan säkra långsiktig ersättning till kommuner samt våra synpunkter på regeringens förslag om ersättning till närboende.

3 Säkra långsiktig ersättning till kommuner genom en produktionsbaserad ersättning

Vänsterpartiet ser positivt på regeringens beslut om att ersätta kommunerna motsvarande vindkraftsanläggningarnas fastighetsskatt. Det är en viktig del i arbetet med att både stärka den lokala acceptansen och säkerställa en rättvisare fördelning av resurserna. Vi delar också regeringens uppfattning om att det måste finnas en långsiktig ersättning för att främja utbyggnaden av vindkraft samt att ersättningen kan förbättra förutsättningarna för en effektiv utbyggnad och kommer att skapa lokal nytta. Men vi menar att tillfälliga budgetsatsningar inte är tillräckliga. Det behövs en långsiktig finansieringsmodell som kan skapa stabilitet och förutsägbarhet över tid. Vi behöver också ha en diskussion om den snedvridna fördelningen, där värdet av det som skapas inte i tillräckligt stor grad återförs till lokalsamhällena. Vi måste ha ett bättre system, där värdet av den vindkraftsproducerade elen i högre grad kommer invånarna till del. Det skulle fungera både som en ersättning för kommuner som redan har vindkraft och som ett incitament för att fler kommuner ska säga ja till ny vindkraft. Vänsterpartiet föreslår därför att samhällen med vindkraft också ska få en produktionsbaserad ersättning.

Regeringen bör utreda en modell där 5 öre per producerad kilowattimme går till kommunerna via energiskatten och där intäkterna fördelas enligt modellen 70 procent till kommunen och 30 procent till regionen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Vindkraftsersättning till närboende

Vänsterpartiet tror att en ersättning till närboende vid vindkraftsanläggningar kan vara en del i att öka den lokala acceptansen för vindkraft, eftersom närboende är den grupp som påverkas mest av vindkraftens utbyggnad, men vi tror inte att det är hela lösningen. Framför allt vill vi se förtydliganden av regeringens förslag och en myndighetsmodell.

4.1 Ta hänsyn till antalet lägenheter i en fastighet

Regeringen föreslår att det är fastighetsägaren som ska ha rätt till ersättning. Sveriges Allmännyttas påpekar i sitt remissvar att boende i flerfamiljshus kommer att få lägre ersättning, eftersom ersättningsmodellen inte väger in antalet lägenheter i en fastighet. Regeringen bedömer att detta är ett begränsat problem men säger samtidigt att det inte helt kan uteslutas. Regeringen menar att det vid dessa tillfällen ska vara upp till vindkraftsbolagen att avgöra om de vill lämna ytterligare ersättning, utöver det som är lagstadgat. Vänsterpartiet menar att detta är ett för godtyckligt resonemang och att lagförslaget bör förtydligas.

Regeringen bör förtydliga lagförslaget så att det tar hänsyn till antalet lägenheter i en fastighet och reglerar hur de boende bör ersättas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.2 Ett centraliserat system

Regeringen föreslår att ersättningen ska hanteras helt av vindkraftsbolagen. Det innebär att bolagen ska beräkna och betala ut ersättning utan myndighetsbeslut. I incitamentsutredningens betänkande Värde av vinden – Kompensation, incitament och planering för en hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18) föreslås i stället att en myndighet ska ansvara för systemet med intäktsdelning. Myndigheten föreslås utses av regeringen och ska varje kalenderår besluta om vem som ska få vilken ersättning. Myndigheten meddelar vindkraftsbolaget om sitt beslut, och bolaget ansvarar sedan för själva utbetalningen, som ska ske inom tre månader.

Utredningen överväger också en lösning där myndigheten hanterar hela processen men bedömer att detta inte passar myndighetens roll i civilrättsliga frågor mellan enskilda. Utredningen fastslår också att en helt civilrättslig lösning (dvs. den typ som regeringen förordar) blir mindre effektiv och föreslår därför sin hybridlösning, med ett centraliserat system.

Att ha ett centraliserat system med en myndighet är även en modell som förespråkas av flera remissinstanser. Det skulle dels säkerställa en enhetlig hantering mellan verksamhetsutövare, dels minska risken för konflikter. Naturvårdsverket lyfter även att regeringens förslag saknar en lösning för hur eventuella oenigheter mellan vindkraftsbolagen och fastighetsägare ska hanteras. Vänsterpartiet anser därför att myndighetsmodellen är mer effektiv, säker och långsiktigt hållbar.

Vindkraftsersättningen till närboende bör hanteras av en myndighet, i ett centraliserat system, i enlighet med det som föreslås i betänkandet Värde av vinden – Kompensation, incitament och planering för en hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18). Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Birger Lahti (V)

Andrea Andersson Tay (V)

Ida Gabrielsson (V)

Ilona Szatmári Waldau (V)

Kajsa Fredholm (V)

Andreas Lennkvist Manriquez (V)

Malin Östh (V)